Suomen Rauhanturvaajaliitto ry
Mauri Koskela, puheenjohtaja
5.10.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

Asia: VNS 8/2021 vp Valtioneuvoston puolustusselonteko

Teema: Kriisinhallintaveteraanien tukitarve ja sen rahoitus

1. Lausunnon antaja

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (jäljempänä: SRTL) on suomalaisten sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan osallistuneiden henkilöiden etujärjestö sekä kriisinhallinnan kokemusasiantuntija. SRTL edustaa maamme kaikkia veteraaneja Maailman Veteraanijärjestössä. Suomalaisia on vuodesta 1956 osallistunut eri rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioihin noin 50 000 henkilöä. Menehtyneitä on 50, joiden omaiset kantavat jatkuvaa taakkaa mukanaan sekä satoja loukkaantuneita ja/tai henkisistä ongelmista kärsiviä.

SRTL kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa Valtioneuvoston puolustusselonteosta ja pyydettynä toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

2. Lausunto Valtioneuvoston puolustusselonteosta

SRTL katsoo, että Valtioneuvoston puolustusselonteolle oli selkeä tarve muuttuneessa toimintaympäristössä ja että se antaa selkeät linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle sekä kehittämiselle ja kriisinhallinnan toteuttamiselle. Selonteossa on käsitelty kriisinhallintaa ja erityisesti sen sotilaallista puolta tiivistetysti, mutta melko selkeästi. Puolustusselonteossa on selvästi kuvattu kriisinhallinnan ja erityisesti sotilaallisen *kriisinhallinnan rooli Suomen virallisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan välineenä sekä osana kansallista vastuunkantoa* tuettaessa kansainvälisten kriisien ratkaisua ja niiden vakauttamista sekä myöhempää yhteiskuntien rakentamista.

Ilahduttavana SRTL pitää sitä, että selonteossa oli erikseen mainittu kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean suositukset, jonka työhön myös SRTL osallistui. Tärkeää olisi myös huomioida Puolustusministeriön johdolla laaditun kansallisen sotilaallisen kriisinhallinnan veteraaniohjelman linjaukset sekä tehtävät, joissa korostuu erityisesti kriisinhallintaveteraaneille suunnattu operaation jälkeinen jälkihoito ja Puolustusvoimien sekä SRTL:n välinen kumppanuussopimus, joka asettaa velvoitteita SRTL:n toteuttamille tukitoimille.

SRTL pitää tärkeänä, että selonteossa on linjattu pyrkimys vahvistaa osallistumista kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan (mukaan lukien

YK-operaatiot ja Afrikka, joka SRTL:n näkemyksen mukaan välillisesti Suomen turvallisuustilanteeseen vaikuttavana tekijänä on huomioitava käsittelyssä). Osallistumisen vähimmäistason nostamista siten, että minimitasona pidetään vuoden 2020 volyymiä, pidetään oleellisena. Jo tällä hetkellä *osallistumisen matala taso* on johtanut kriisinhallinnan *yhteiskunnallisen tunnettuuden laskuun* sekä SRTL:n näkemyksen mukaan *heijastunut kriisinhallintatehtäviin hakeutumisen* suhteelliseen alhaiseen *tasoon ja pienempään valinnanvaraan henkilöstöä valittaessa*.

Sen sijaan SRTL haluaa huomauttaa, että maininta mahdollisten tulevien operaatioiden toimintaympäristöjen vaativuudesta ja niiden mukanaan tuomasta turvallisuusriskien kohoamisesta on huomioitava myös tällaisten operaatioiden rekrytoinnissa, palvelussuhteen ehdoissa sekä operaatioihin osallistuneiden tukemisessa operaatioiden jälkeen!

Selkeänä puutteena SRTL näkee erityisesti kriisinhallintaveteraanien jälkihoidon puutteellisen rahoituksen, henkilöstöresursoinnin sekä käytännön toimeenpanon. Kriisinhallintatehtäviin osallistuneet ovat aiemmin mainitulla tavalla toteuttaneet Suomen virallista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa sekä sotilaallisissa kriisinhallintatehtävissä myös puolustusvoimien neljättä päätehtävää, osallistumista kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja joutuneet toimimaan pitkiäkin aikoja sotatoimi- ja konfliktialueilla. Heidän sekä psyykkisestä että fyysisestä kunnostaan huolehtimiselle tulee taata riittävä tuki.

Suomella ei ole varaa toistaa Talvi- ja Jatkosodan sekä Lapin sodan veteraanien huonoa integroimista takaisin yhteiskuntaan hengenvaarallisten ja psyykkisesti kuormittavien tapahtumien jälkeen. Ilman riittävää psykososiaalisen ja fyysisen tuen tarjoamista traumaattiset kokemukset voivat heijastua kriisinhallintaveteraanien läheisiin sekä ylisukupolvisesti ja tulla yhteiskunnalle huomattavasti kalliimmaksi, kuin niiden välitön tarpeiden mukainen hoito. Merkittävä osa-alue onkin myös operaatioissa olevien läheisten tukeminen ennen operaatiota, sen aikana ja operaation jälkeen. Yksikin pelastettu ihmishenki on kaiken tukeen kohdennetun rahoituksen arvoinen.

Tällä hetkellä SRTL on pääosin vastuussa operaatioista palanneiden kotiuttamistilaisuuden jälkeisistä tukitoimista, joita ovat muun muassa 24/7-periaatteella toimiva palveleva puhelin, vertaistuki- ja kuntoutustapahtumat, liiton toteuttamat läheisten päivät, erilaiset virkistystapahtumat ja koulutustilaisuudet, tuki työllistymisessä, ml. hakupapereiden täyttöopastus, sekä opiskelupaikan haku. *Tukitoiminta toteutetaan lähes täysin talkootyönä*.

Tukitoimien tärkein *tehtävä on saada kriisinhallintaoperaatioihin osallistuneet palaamaan operaatioiden jälkeen takaisin yhteiskuntaan sen täysivaltaisina ja toimintakykyisinä jäseninä*, riippumatta siitä, ovatko he fyysisesti loukkaantuneita, henkisesti kärsineitä tai kuten valtaosa on, normaalikuntoisina. Tästä *hyvänä esimerkkinä ovat Afganistanin vaativaan suojausoperaatioon osallistuneet henkilöt, jotka toimivat suoran väkivallan uhkan alla ja suuressa henkisessä paineessa*. Erikseen tulee mainita, että *SRTL ei ole saanut lainkaan rahoitusta kuntoutusten järjestämiseen*.

Historian saatossa psykofyysiseen tukeen ja kuntoutukseen on jäänyt merkittävä velka toteutuksen puuttuessa. Kriisinhallintaveteraanien keski-ikä lähentelee jo 70 vuotta, osan ollessa pitkälti yli 90-vuotiaita, eivätkä he pääosin ole koskaan päässeet tuen piiriin. Toimintaa on tarve laajentaa entisestään myös kaikkien omaisten ja erityisesti menehtyneiden ja vammautuneiden omaisten tukeen.

Vuodelle 2021 Suomen Rauhanturvaajaliitolle on myönnetty vain 65 000 euroa ja vuodelle 2022 on suunnitelmissa tähän toimintaan myöntää ainoastaan 110 000 euroa, joka ei kata edes SRTL:n ainoiden 1,5 palkatun henkilön palkkausta, jotka ovat toteuttamassa tukitoimia. Vuoden 2021 osalta toiminnan minimitason mahdollisti vuodelta 2020 Covid-19 takia toteutumatta jääneistä tapahtumista säästynyt määräraha. Muu toiminta toteutetaan jo nykyiselläänkin täysin talkooperiaatteella, eikä liitolla ole mahdollisuutta useiden muiden järjestöjen ja organisaatioiden tapaan palkata henkilöitä hoitamaan toiminnan suunnittelua, organisoimista tai yhteydenpitoa rahoittajatahoihin eikä myöskään tarvittavien talous- ja toimistopalveluiden hoitamiseen.

SRTL katsoo, että virallisen Suomen operaatioihin lähettämille kriisinhallintaveteraaneille sekä heidän läheisilleen tulee tarjota riittävä jälkihoito operaatioista paluun jälkeen ja tälle toiminnalle tulee varmistaa riittävä ja ennakoitava rahoitus talousarviomenettelyn kautta. Erikseen haluttaessa SRTL on valmis toimittamaan arviolaskelmia tarvittavasta rahoituksesta.

Lisäksi SRTL haluaa nostaa esiin näkemyksen *kriisinhallintatehtävissä hankittujen erityisosaamisten sekä kokemusten* entistä *paremmasta hyödyntämisestä Puolustusvoimien ja koko yhteiskunnan tarpeeseen*. Samalla voitaisiin tarjota operaatioista kotiutuneille mielekästä toimintaa henkisen tuen ylläpitämiseksi. Erityisesti paikallispuolustuksen kehittämisessä osaamista voitaisiin hyödyntää erinomaisesti. Yhteiskunnallisesti *Covid-19-epidemian aikana olisi ollut käytettävissä*

kriisinhallintaoperaatioiden kokemuksia epidemioiden leviämisen ehkäisystä, suojautumistoimenpiteistä sekä eristyksissä elämisen vaikutuksista ihmisen psyykkiseen ja henkiseen toimintakykyyn.

Samoin selonteon mukaan sotilaallinen kriisinhallinta mielletään edelleen osaksi kansallisen puolustuskyvyn kehittämistä. Näiden asioiden mainitseminen ja toistaminen luo tärkeän pohjan rauhanturvaajien rekrytoinnille ja motivoinnille.

3. Lopuksi

SRTL korostaa sotilaallisen kriisinhallinnan merkitystä osana kansallista puolustusta sekä vastuunkantona kansainvälisten kriisien ratkaisussa ja pitää puolustusselontekomenettelyä hyvänä ja toivoo sille jatkoa tulevaisuudessakin. Lisäksi SRTL painottaa tarvittavan rahoituksen varmistamista sekä operaatioiden suunnittelu- ja toimeenpanovaiheessa, operaation aikana sekä erityisesti operaatioiden jälkeen, ml. kriisinhallintaveteraanien jälkihoito.

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry

Mauri Koskela
Puheenjohtaja